۱۰۴۱

۱۰۴۱
۱۷۰۸۵

اصفهان
مشخصات مدارس
که گزارشی است
برای ظل السلطان

۱۰۳۰

کتابچه کل مدارس اصفهان حسب الامر کارگزاران
حضرت مستطاب اشرف اقدس والا روحنا فدا

چون این اوقات بنده‌گان حضرت مستطاب اشرف امجد ارفع اسعد والا ظل السلطان ارواحنا
فداه اقتضا نموده که اطلاع بر مدارس اصفهان حاصل نمایند از بانی و تاریخ بنا
و سکنه و خرابه و آبادی هر یک لهذا در کمال تحقیق از روی بصیرت تحقیق شده
و بعرض حضور مبارک میرساند مدارسی که در حکم معموره است از این قرار است

مدرسه نوریه واقعه در طرق بازار جنب مسجد جامع عتیق اصفهان از بناهای میرزا
نورالدین محمد انصاری که از احفاد جابر بن عبدالله انصاری رحمة الله علیه بوده
در زمان شاه سلیمان بنا کرده که رتبه وزارت داشته بنای آنجا از گچ و آجر
میباشد هجده باب حجره دارد و صفه نماز خانه حوض آب در وسط
مدرسه است سکنه مدرسه همه از ادبا و فصحا و خطاطین و اهل هنر بوده‌اند
حالا بهمان وتیره معدودی از آن جماعت منزل دارند جناب میرزا عبدالحسین
هرندی در آن مدرسه سکنی دارد روزها چند نفر طلاب از خارج مدرسه
می‌آیند درس مقدمات میگویند موقوفات بسیار دارد ولی در تصرف
وقف نیست فعلا بقدر پنجاه تومان منافع مستغلات دارد که بمصارف

خادم

خادم و صرف روشنائی و آبکشی مدرسه میرسد بیست تومان از این پنجاه تومان را آقا
که از آن حضرت مستطاب اشرف والا قریب به ده سال است که مستمراً ثابت
مزرعه جشیران کرون که محروسه بوده است و بقواعد شرع اجاره فرموده اند
مستمراً هر ساله مرحمت میفرمایند تاریخ بنای مدرسه مطابق قطعه کتیبه
که در مدرسه سنه اربع و ستین الف تاریخ هجری است ۱۱۶۳ متولی حالیه
آقا میرزا رضی از احفاد میرزا نورالدین محمد انصاری است

مدرسه کاسه گران بفاصله پانصد قدم از مدرسه نوریه در سمت بازار طوقچی بازار عباس آباد
از بناهای مرحوم آقا میرزا مهدی اردستانی ملقب بحکیم الملک است در زمان شاه
سلیمان بطریق اعراض سفر هندوستان کرده مدتها در آنجا توقف کرده
مشغول طبابت بوده از آنجا مدارک بنای مدرسه را نموده و در غیاب
مشارالیه ساخته شده پنجاه و هشت باب حجره و فوقانی و تحتانی دارد وسط مدرسه
حوض آب دارد هجده نفر طلبه دارد صفه نماز خانه دارد مدرس جناب
مستطاب آقا سید ضیاء خلف مرحوم آقا سید جعفر دارابی اعلی الله مقامه در آنجا
مدرس میباشد موقوفات آن در اردستان است تقریباً بیست تومان
عاید میشود تاریخ بنای مدرسه ثلث مائه بعد الالف است ۱۱۰۳
متولی حالیه از احفاد حکیم الملک سادات اردستانی هستند

مدرسهٔ نادری — در وسط شهر اصفهان در کنار بازار عامه بفاصلهٔ صد قدم بطرف محله
باب الدشت سر در آنجا مشهور است بین الاهالی چون بانی آنجا نادر سلطان
زوجه مرحوم میرزا مهدی حکیم الملک که بانی مدرسه کاسه‌گران بوده است باین جهة
موسوم باین اسم شده شرح حالش را الیه در طی مدرسه کاسه‌گران مرقوم
شد قریب شصت حجره تحتانی و فوقانی دارد و گنبد و بیست نفر طلبه
دارد مدرس آنجا جناب حاجی میرزا بدیع درب امامی و جناب آقا میرزا علی
الزاق رشتی هستند در زمان بانی زیست با مرحوم میرزا رشید اجل طباطبائی
در دست ایل بوده است و بعد از آن بارشد اولاد و هر با حال نسلا بعد نسل سادات
طباطبائی از دست ایل مفوض است و مداخله مینمایند مرحوم آقا جمال خوانساری
ناظر بوده بالفعل قریب مدرس تومان موقوفه دارد و بمصارف میرسد
تاریخ بنای مدرسه همان زمان بنای مدرسه کاسه‌گران است که زوج و زوجه
ساخته اند و بیش از هفت سال فاصله در تاریخ حیص میشود سنه عشرین و مائه
بعد الالف ۱۱۲۰

مدرسهٔ صدر — از بناهای مرحوم حاجی محمد حسین‌خان صدر اعظم اصفهانی است در زمان
خاقان مغفور فتحعلی شاه ... ساخته شده است در بازار عامه
اصفهان قریب بازار اشرف و محمود افغان واقع است مدرسه باصفا است
باغچه‌های مفصل خوبی دارد و شصت و دو باب حجره تحتانی و در زوایا
دارد و طلاب محصل خوب دارد نسبت بسایر مدارس بطلبه چند این
ندارد و طلاب آنجا قریب هشتاد نفر میشوند مدرس آنجا آخوند ملا محمد کاشانی

جنب

و جناب حاجی محمد خان کشتکانی هستند قریب یکصد و پنجاه باب موقوفات دارد
متولی جناب مستطاب آقای حاجی میرزا ابوالقاسم کلباسی شیخ العراقین دام
افضاله هستند در حقیقت امر مدرسه خیلی منظم است بنا قریب هشتاد و
سال است ۱۲۳۷

مدرسهٔ جدهٔ کوچک — من حیث الوضع و من حیث البنیه جدهٔ بزرگ والدهٔ
میرزای صفوی ملقب بابوالبقا والده ابوالمظفر شاه عباس الموسوی الحسینی
بهادر خان ساخته در بازار که از بازار عامه جدا میشود از محل معروف بدر
قدوه کاشان پنجاه و شش اطاق فوقانی و تحتانی دارد و شصت هشتاد طلبه محصل
دارد طلاب آنجا از جانب متولی هر نفری ماهی سی شاهی الی سه هزار دینار
نقد و سه تومان مقرری دارند متولی آنجا جناب میرزا محمد علی هرندی است
مدرس معتبری ندارد طلاب باسواد دارد و اغلب طلاب آنجا خارج
از مدرسه درس میخوانند از حیث الوضع خوب منظم است متولی
آنجا مردی مقدس و خداشناس است تاریخ بنای مدرسه که
شهر رجب المرجب از شهور سبع و خمسین بعد الالف ۱۰۵۷

مدرسهٔ جدهٔ بزرگ — من حیث الوضع بزرگ و من حیث البنیه جدهٔ کوچک شاه عباس ثانی
صفوی بنا کرده هشتاد و دو حجره فوقانی و تحتانی دارد و حجرات فوقانی آنکه
و مخروبه از پی مرور طبیعی خیلی منهدم است حجرات تحتانی را هم بعد از وضع
زوایا و حجراتش مخروبه و منهدم شده است بقدر بیست نفر طلبه محصل دارد و نهر آب

از وسط مدرسه عبور میکند در سال پنجاه آب ندارد و در سایر شهور آب بتوالی جاریست
قریب دویست و پنجاه تومان موقوفات دارد و همین پنجاه تومان از آن بمخارج
خادم و روغن چراغ و بوریای مسجد و صفه‌ها میرسد باقی را از میان میبرند
بمصارف برخلاف قرارداد واقف میرسد چند نفر طلبه خوب دارد و دو سه
نفر هم مدرس دارد یکی جناب آقا میرزا محمد علی کاشانی از اجلاء و مرحوم زاده
دیگری جناب ملا میرزا محمد حسین همدانی و جناب میرزا حیدر علی راقم کیچه
ولد جناب آقا میرزا مهدی در حجره مرحوم آقا محمد کاظم واله هم از بهترین حجرات
مدارس است بوضع خوب و با سلیقه بنا شده مدرسش مقدمات و علوم
ادبیه است متولی اسمی بالفعل میرزا محمد علی از احفاد آقا جمال خوانساریست
ولی مداخله با غیر است تاریخ مدرسه قریب صد و بیست سال است

مدرسه مبارکه جنب خانه جناب علامتاب آقای شیخ الملک واقع است خوب
مدرسه ایست کم از کم پرستاری قریب بانهدام است گویا جناب جلالتمآب
خیال تعمیر آن را دارند هم دایر خواهند در صورتیکه دایر شود اسباب
دعای خیر است و از صدقات جاریه خواهد بود

مدرسه ملا عبدالله واقعه در چهار سوق شاه قرب میدان نقش جهان در زمان شاه سلیمان
ساخته شده است و باسم ملا عبدالله شوشتری هم مشهور است اورا از اماکن مشرفه
آورده‌اند بجهت تدریس طلاب و مدرسه را باسم آن مرحوم شهرت داده‌اند موقوفات

تعیین

قلیلی دارد و حجرات فوقانی و تحتانی جلو نهر آب از وسط مدرسه جاریست طلبه هیچ ندارد
حجرات آنها را بکرایه میدهند مذهب و کتب دار اهل بازار انبار بقالی و
قصابی و غیره قبلا هم الان متولی جناب شیخ الاسلام هستند سکنه معروف
آنجا حاجی میرزا ابراهیم و حاجی ملا صادق خوانساری است تاریخ بنا زمان شاه
سلیمان است

مدرسه الماسیه از بناهای صفویه است واقع است در آخر بازار چهار سوق مقصود بسمت
دروازه حسن آباد میروند مدرسه خوب محکم خوش بنائی است هشتاد هفت
حجره تحتانی و فوقانی دارد و طلاب آنها سی نفر میشوند هم تمام محصل میباشند موقوفه
جزئی دارد و هم وفا بمصارف آنها نمیکند تولیت با جناب مستطاب حاجی میرزا
ابوالقاسم شیخ العراقین است هم حالا تعویض بجناب مستطاب حاجی میرزا محمد جواد
کلباسی است تاریخ بنا همان زمان صفویه است

مدرسه مریم بیگم دختر شاه صفی بوده در ابتدای بازار چهار سوق حسن آباد است
در قرار یله در تواریخ نوشته شده مدتی گمرکخانه شهر بوده حالا بتقریبی هم عمله
در بنای آن داشته‌اند و چون آن مرحوم تعطیل میشود گمرک خانه را مدرسه
کرده‌اند از وضع و محاذات و هیئت مدرسه معلوم است هم بنای گمرکخانه بوده
هم تنها بوده هم محروبه و بایر بود جناب فخامت نصاب میرزا سلیمان خان رکن الملک
در مقام آبادی آنها برآمدند تعمیرات کلی دایر نشده قابل چند نفر
طلبه دارد و شهریانه سیزده نفر طلاب موقوفات ندارد اغلب ولایات

دارد بحصه حسن در اصفهان موقوفات کلی دارد و هیچیک بتصرف موقوف علیه نیست
طومار و کتاب وقفنامچه مفصلی دارد که نزد جناب مستطاب حاجی میرزا جعفر ولد
مرحوم ملا میرزا محمد امام جمعه سابق بوده است متولی این مدرسه بالفعل
خداست و صاحب حضرت حجت الی یوم یقوم الحساب

مدرسه چهارباغ از بناهای شاه سلطان حسین صفوی است در هزار و صد و دوازده هجری
بنا شده و در هزار و صد و بیست و شش تمام شده ما بین بنا و اتمام پانزده
سال است یکصد و بیست و پنج اطاق و حجره تحتانی و فوقانی و دالانها و ایوانها
رو به باغ شیرخانه و دری به بازارچه بلند دارد و چهل نفر طلاب مقرری
دار دارد که تماما را متولی از یک تومان تا شش تومان در ماه مقرری میدهد
بحسب مراتبهم موقوفات بقدر اخراجات اینجا هست چند سال است که بمرحوم حاجی
بندگان حضرت مستطاب اشرف والا روحی فداه بتصرف وقف در آمده است
و بمصارف میرسد خرابی چندانی هم ندارد و هر ساله کماکان جناب مستطاب حاجی
میرزا مهدی مدرس که از زمان شاه سلطان حسین نسلاً بعد نسل متولی بوده اند
تعمیرات لازمه را متحمل میشوند و کمال انتظام را دارد

مدرسه شاهزاده ها در دروازه بازار حلقه‌زنان نزدیک حمام معروف شاهزاده ها است از
اولاد سلاطین صفویه ساخته اند تشخیص درستی از بانی بدست نیامد بیست و سه

حجره

حجره تحتانی و فوقانی دارد و بیست و پنج نفر طلبه محصل دارد در تولیت آن جناب حاجی
میرزا ابوالقاسم کلباسی است موقوفات هیچ ندارد و در گوشه است از نشان
رفته است تاریخ بنا ماخذ صحیح بدست نیامد

مدرسه واقعه در محله باب القصر از بناهای مرحومه مریم بیگم دختر صفی میرزای صفوی
بانی مدرسه واقعه در چهارسوق حسن آباد است مدتها بود مخروبه افتاده بود
بیست و پنج سال قبل از این مرحوم حجة الاسلام حاجی سید اسدالله تعمیر کردند بحجره
اطاقی در آمده و اکنون معمور است و قریب بیست و پنج شش حجره دارد
طلاب محصل در آنجا موجود است

مدرسه علیقلی آقا واقعه در چهارسوق علیقلی آقا که از خواجگان سلاطین
صفویه است در همان زمان که مدرسه مریم بیگم ساخته شده بنای این
مدرسه و مسجد و حمام و بازارچه واقعه در محله بیدآباد باسم علیقلی آقا ساخته
شده است موقوفات زیاد دارد و هیچیک بتصرف نیست بالفعل جناب مستطاب
حاجی شیخ ابوالقاسم قاضی سلمه الله تعالی در آنجا مشغول نماز جماعت هستند

سه مدرسه دیگر در محله بیدآباد است یکی معروف بمدرسه میرزا مهدی است
که واقع است در راه معبر بیدآباد سر جوی معروف به بابا حسن اختیار

از اجناب مستطاب آقا میرزا سید علی ولد مرحمت پناه آقا میرزا سید حسن اعلی الله مقامه است
ده نفر سکنه دارد مذکورات در تصرف وقف نامه نشده و ملک است

مدرسه دیگر مدرسه میرزا حسین است در قرب مسجد مرحوم حجة الاسلام حاجی سید محمد باقر اعلی الله مقامه و یکی از اعیان شهر بوده در همان زمان نهایت سید آباد آباد شده ساخته اند طلاب تحصیل دارند و اختیار آن با جناب مستطاب آقای حاجی سید جعفر است

مدرسه دیگر مدرسه میرزا باقر است در مسجد و مدرسه اتصال بیکدیگر دارد در محله سید آباد طلبه ندارد دو نفر کتب دار در آنجا است پسر مرحوم ملا علی اکبر خوانساری در آنجا بشغل نماز جماعت است میرزا باقر از اعیان شهر اصفهان بوده است

مدرسه مرحوم حاجی حسن قرب مسجد حکیم از بناهای مرحوم حاجی کلباسی اعلی الله مقامه می باشد قرب سی نفر طلبه دارد در تحصیل می باشند موقوفات هیچ ندارد کفالت طلاب را حتی الامکان جناب مستطاب حاجی میرزا ابوالقاسم کلباسی متعهد است قریب پنجاه سال است ساخته شده است والسلام